

اعلامیه سازمان ملل متحد
درباره حقوق مردمان بومی (بومیان)
قطعنامه مصوب مجمع عمومی

[بدون اشاره به يك کمیته اصلي (A/61/L.67and Add.1)]

61/295 . اعلامیه سازمان ملل متحد درباره حقوق مردمان بومی (بومیان)

مجمع عمومی،

با توجه به توصیه شورای حقوق بشر که در قطعنامه 1/2 مورخ 29 ژوئن 2006 آن ذکر شده¹، که شورا با آن متن اعلامیه سازمان ملل متحد درباره حقوق مردمان بومی را تصویب کرد،

با یادآوری قطعنامه 61/178 مورخ 20 دسامبر 2006 آن، که شورا با آن تصمیم گرفت بررسی و اقدام درباره این مساله را به تعویق اندازد تا برای بررسی‌های بیشتر درباره آن فرصت باشد، همچنین تصمیم گرفت به بررسی خود پیش از پایان شصت و یکمین اجلاس مجمع عمومی خاتمه دهد،

اطلاعیه سازمان ملل متحد درباره حقوق مردمان بومی را، به گونه‌ای که در ضمیمه قطعنامه حاضر موجود است، تصویب می‌کند.

صد و هفتمین جلسه عمومی

13 سپتامبر 2007

ضمیمه

اعلامیه سازمان ملل متحد درباره حقوق مردمان بومی (بومیان)

مجمع عمومی،

به پیروی از مقاصد و اصول منشور ملل متحد، و امید به اجرای تعهدات پذیرفته شده کشورها مطابق با منشور،

با تأیید این که مردمان بومی با همه مردمان دیگر برابر و یکسان هستند، در عین به رسمیت شناختن حق همه مردمان برای این که متفاوت باشند، خود را متفاوت به شمار آورند، و به عنوان افرادی متفاوت مورد احترام باشند،

همچنین با تأیید این که همه مردمان به تنوع و غنای تمدن‌ها و فرهنگ‌ها، که میراث مشترک نوع بشر را تشکیل می‌دهند، مساعدت می‌کنند،

با تأیید بیشتر این که همه تعالیم، سیاست‌گذاری‌ها و روش‌های متکی بر، یا مدافع برتری مردمان یا افراد بر مبنای خاستگاه ملی یا تفاوت‌های نژادی، دینی، قومی یا فرهنگی، نژادپرستانه، از نظر علمی ساختگی، از نظر حقوقی بی‌اعتبار، از نظر اخلاقی قابل محکومیت و سرزنش، و از نظر اجتماعی ظالمانه هستند،

با تأیید مجدد این که مردمان بومی، در اعمال حقوق خود باید از هر نوع تبعیض رها باشند،

با نگرانی از این که مردمان بومی در نتیجه، از جمله استعمار و سلب مالکیت زمین‌ها، سرزمین‌ها و منابع خود از بی‌عدالتی تاریخی رنج برده‌اند، و به این ترتیب از اعمال، به ویژه، حق خود نسبت به توسعه براساس نیازها و علائق خود باز داشته شده‌اند،

با به رسمیت شناختن نیاز مبرم به احترام و حمایت از حقوق ذاتی مردمان بومی، که از ساختارهای سیاسی، اقتصادی و اجتماعی آنان و از فرهنگ‌ها، سنت‌های معنوی، تاریخ‌ها و فلسفه‌ها، به ویژه حقوق آنان نسبت به زمین‌ها، سرزمین‌ها و منابع آنان ناشی می‌شود،

همچنین با به رسمیت شناختن نیاز مبرم به احترام و حمایت از حقوق مردمان بومی که در معاهدات، موافقت‌نامه‌ها و سایر ترتیبات سودمند و سازنده با کشورها تأیید شده،

با استقبال از این واقعیت که مردمان بومی در حال سازمان دادن خود برای ارتقای سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و به منظور خاتمه دادن به تمامی اشکال تبعیض و سرکوبگری در هر جا که رخ دهد، هستند،

با اطمینان از این که کنترل مردمان بومی بر تحولات موثر بر زندگی خود و زمین‌ها، سرزمین‌ها و منابع آنان، مردمان بومی را قادر خواهد ساخت نهادها و موسسات، فرهنگ‌ها و سنت‌های خود را حفظ و تقویت کنند و از توسعه و پیشرفت آنان مطابق با آرزوها و نیازهایشان حمایت به عمل آورند،

با به رسمیت شناختن این امر که احترام به دانش، فرهنگ‌ها و روش‌های سنتی بومی به توسعه پایدار و عادلانه و مدیریت درست محیط‌زیست کمک می‌کند،

با تأکید بر مساعدت غیرنظامی کردن زمین‌ها و سرزمین‌های مردمان بومی به صلح، توسعه و پیشرفت اقتصادی و اجتماعی، همدلی و روابط دوستانه بین ملت‌ها و مردمان جهان،

با به رسمیت شناختن به ویژه حق خانواده‌ها و جوامع بومی نسبت به داشتن مسئولیت مشترک برای پرورش، آموزش، تعلیم و رفاه کودکان

¹ مدارک رسمی مجمع عمومی، اجلاس شصت و یکم، ضمیمه شماره 35 (A/61/53)، بخش اول فصل دوم قسمت A نگاه کنید.

خود، متناسب با حقوق کودکان،

با توجه به این که حقوق تأیید شده در معاهدات، موافقت‌نامه‌ها، و سایر ترتیبات سودمندوسازنده بین کشورها و مردمان بومی، در برخی وضعیت‌ها، از جمله نگرانی‌ها، علائق، مسئولیت‌ها و ویژگی‌های بین‌المللی است، همچنین با در نظر گرفتن این که معاهدات، موافقت‌نامه‌ها و سایر ترتیبات سودمندوسازنده، و رابطه‌ای که آنان نماینده و نمایندگان آن هستند، مبنای مشارکتی مستحکم بین مردمان بومی و کشورها هستند، با اذعان به این که منشور ملل متحد، میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی²، همچنین اعلامیه و برنامه اقدام وین³، که همه مردمان به پیروی از آنها آزادانه وضع و موقعیت سیاسی خود را تعیین می‌کنند و آزادانه، توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی خود را دنبال می‌کنند، اهمیت بنیادی حق تعیین سرنوشت آنان را تأیید می‌کنند، با به خاطر داشتن این امر در ذهن که از هیچ عاملی در این اعلامیه نمی‌توان برای محروم کردن هیچ مردمی از حق تعیین سرنوشت خویش، که مطابق با حقوق بین‌الملل اعمال می‌شود، سود برد، با اطمینان به این که به رسمیت شناختن حقوق مردمان بومی در این اعلامیه روابط هماهنگ و مبتنی بر همکاری بین کشور مربوطه و مردمان بومی را، بر مبنای اصول عدالت، مردم‌سالاری، احترام به حقوق بشر، عدم تبعیض و حسن نیت ارتقا خواهد داد، با تشویق کشورها به پیروی و اجرای موثر تمامی تعهدات خود درباره مردمان بومی که براساس اسناد و مصوبات بین‌المللی، به ویژه آنهایی که به حقوق بشر مربوط است، برعهده گرفته‌اند، با مشورت و همکاری با مردمان مربوطه، با تأکید بر این که سازمان ملل متحد نقشی مهم و مداوم دارد تا در امر ترویج و حمایت از حقوق مردمان بومی ایفا کند، با اعتقاد به این که این اعلامیه گام مهم دیگری به جلو برای شناسایی، ترویج و حمایت از حقوق و آزادی‌های مردمان بومی و در گسترش و توسعه فعالیت‌های مربوطه نظام ملل متحد در این زمینه است، با به رسمیت شناختن و تأیید مجدد این که افراد بومی حق دارند بدون تبعیض از همه حقوق بشر به رسمیت شناخته شده در حقوق بین‌الملل برخوردار شوند، و این که مردمان بومی دارای حقوق دسته جمعی هستند که برای موجودیت، رفاه و توسعه ضروری و کامل آنان به عنوان مردمان لازم و ضروری است، با به رسمیت شناختن این که وضعیت مردمان بومی از منطقه به منطقه و از کشور به کشور فرق می‌کند و این که اهمیت ویژگی‌های ملی و منطقه‌ای و پیشینه‌های تاریخی و فرهنگی گوناگون باید مورد توجه قرار گیرد، اعلامیه سازمان ملل متحد درباره حقوق مردمان بومی را به عنوان معیار و ضابطه موفقیت رسماً بشرح زیر اعلام می‌کند تا با روحیه مشارکت و احترام متقابل پیگیری و اجرا شود:

ماده 1

مردمان بومی حق برخورداری کامل از تمامی حقوق بشر و آزادی‌های بنیادی را، به گونه‌ای که در منشور ملل متحد، اعلامیه جهانی حقوق بشر⁴ (4) و قانون بین‌الملل حقوق بشر به رسمیت شناخته شده، به صورت دسته جمعی یا به منزله افراد، دارند.

ماده 2

مردمان و افراد بومی در برابر همه مردمان و افراد دیگر آزاد و با آنان برابر هستند و حق دارند در اعمال حقوق خود، به ویژه حقوق مبتنی بر خاستگاه یا هویت بومی خود از هر نوع تبعیض آزاد باشند.

ماده 3

مردمان بومی حق تعیین سرنوشت خود را دارند. آنان به استناد این حق آزادانه وضعیت سیاسی خود را تعیین می‌کنند و آزادانه به دنبال رشد و توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی خود می‌روند.

ماده 4

مردمان بومی، در اعمال حق تعیین سرنوشت خود، در مسائل مربوط به امور داخلی و محلی خود، همچنین شیوه‌ها و وسائل تأمین مالی برای انجام وظایف مربوط به تعیین سرنوشت خود، حق خودمختاری یا خودگردانی دارند.

ماده 5

مردمان بومی حق دارند نهادها و موسسات سیاسی، حقوقی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی متمایز خود را حفظ و تقویت کنند و در همان حال، اگر بخواهند، حق خود را برای مشارکت کامل در زندگی سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور مربوطه حفظ کنند.

ماده 6

² به قطعنامه 2200A(XX1) ضمیمه نگاه کنید.

³ بخش اول، فصل سوم A/CONF.157/24

⁴ قطعنامه 217A(III)

هر فرد بومی حق دارد ملیتی داشته باشد.

ماده 7

- 1- افراد بومی از حقوق زندگی، منزلت جسمی و روحی، آزادی و امنیت شخصی برخوردارند.
- 2- مردمان بومی از حق دسته‌جمعی برای زندگی در آزادی، صلح و امنیت به عنوان مردمانی متمایز برخوردار هستند و نباید در معرض هیچ اقدام برای قوم‌کشی یا هر اقدام خشونت‌آمیز دیگر، از جمله جابه‌جایی اجباری کودکان یک گروه به گروهی دیگر، قرار گیرند.

ماده 8

- 1- افراد و مردمان بومی حق دارند و نباید در معرض همانندسازی و جذب اجباری فرهنگی دیگر یا نابودی فرهنگ خویش قرار داده شوند.
- 2- کشورها باید ساز و کارهای موثر فراهم سازند تا از ارتکاب اعمال زیر پیشگیری، و عوارض و پیامدهای احتمالی آنها را جبران و اصلاح کنند؛ الف) هر اقدامی که هدف یا تاثیر محروم کردن آنان از منزلت ایشان به عنوان افرادی متمایز، یا از ارزش‌های فرهنگی یا هویت‌های قومی آنان را دارد؛ ب) هر اقدامی که هدف یا تاثیر آن محروم کردن آنان از زمین‌ها، سرزمین‌ها یا منابع آنان است؛ ج) هر شکل از نقل و انتقال اجباری جمعیت که هدف یا تاثیر نقض یا تضعیف هر یک از حقوق آنان را دارد؛ د) هر شکل از جذب و همانندسازی یا ادغام و همگرایی اجباری، ه) هر شکل از تبلیغات به منظور ترویج یا تحریک تبعیض نژادی یا قومی که علیه آنان هدایت شده باشد.

ماده 9

افراد و مردمان بومی حق دارند مطابق با سنت‌ها و رسوم جامعه یا کشور مربوطه به یک جامعه یا ملت بومی تعلق داشته باشند. هیچ نوع تبعیض نباید از اعمال چنین حقی ناشی شود.

ماده 10

مردمان بومی نباید به اجبار از زمین‌ها یا سرزمین‌های خود جابه‌جا شوند. هیچ گونه جابه‌جایی نباید بدون رضایت آزادانه، از قبل و آگاهانه مردمان بومی مربوطه و بعد از موافقت درباره پرداخت غرامت عادلانه و در صورت امکان، با اختیار بازگشت، انجام شود.

ماده 11

- 1- مردمان بومی حق دارند سنت‌ها و رسوم فرهنگی خود را اجرا و آنها را رونق داده و احیا کنند. این کار شامل حق حفظ، حمایت و توسعه تجلیات گذشته، حال و آینده فرهنگ‌های آنان، مانند اماکن باستانی و تاریخی، مصنوعات، طرح‌ها، مراسم، فن‌آوری‌ها و هنرهای بصری و نمایشی و ادبیات است.
- 2- کشورها باید از طریق ایجاد ساز و کارهای موثر، که ممکن است شامل استرداد و پرداخت غرامت باشد و با همراهی مردمان بومی ایجاد شده، در ارتباط با اموال فرهنگی، فکری، دینی و معنوی آنان که بدون رضایت آزادانه، قبلی و آگاهانه ایشان یا با نقض قوانین، سنت‌ها و رسوم آنان گرفته شده، غرامت بپردازند.

ماده 12

- 1- مردمان بومی حق دارند مراسم، عادات و سنت‌های معنوی و دینی خود را آشکار کنند، به عمل آورند، ایجاد کنند و تعلیم دهند؛ آنان حق دارند حریم اماکن دینی و فرهنگی خود را حفظ کرده، از آنها حمایت کنند و به آنها دسترسی داشته باشند؛ مردمان بومی حق دارند اشیای ویژه انجام مراسم خود را به کار برند و کنترل کنند؛ و حق بازگرداندن اجساد خود را دارند.
- 2- کشورها باید بکوشند امکان دسترسی یا بازگرداندن اشیای ویژه برگزار مراسم و اجساد مردمان بومی را که تحت اختیار آنها قرار دارد به خودشان، از طریق سازو کارهای عادلانه، شفاف و موثری که به اتفاق مردمان بومی مربوطه ایجاد شود، فراهم سازند

ماده 13

- 1- مردمان بومی حق دارند تاریخ‌ها، زبان‌ها، سنت‌های شفاهی، فلسفه‌ها، شیوه‌های نگارش و ادبیات خود را احیا کنند، آنها را به کار برند، شکل دهند و به نسل‌های آینده انتقال دهند، و جوامع، اماکن و اشخاص را با نام‌های انتخابی خود نامگذاری کرده و آن نام‌ها را حفظ کنند.
- 2- کشورها باید تدابیر موثر به عمل آورند تا تضمین کنند از این حق حمایت می‌شود و همچنین اطمینان حاصل کنند مردمان بومی بتوانند جریان‌ها و برنامه‌های سیاسی، حقوقی و اداری را، در صورت نیاز، از طریق ارائه تفسیر و تعبیر یا با سایر وسائل مقتضی درک کنند و دیگران نیز در این جریان‌ها و برنامه‌ها آنان را درک کنند.

ماده 14

- 1- مردمان بومی حق دارند نظام‌ها و موسسات آموزشی خود را ایجاد و کنترل کنند و با زبان‌های خود، به روشی متناسب با شیوه‌های فرهنگی تعلیم و تعلم خود، آموزش دهند.
- 2- افراد بومی، به ویژه کودکان، حق دارند از تمامی سطوح و شکل‌های آموزش کشور بدون تبعیض برخوردار شوند.
- 3- کشورها باید، با همراهی مردمان بومی، تدابیر موثر به عمل آورند تا افراد بومی، به ویژه کودکان، و همچنین کسانی که دور از جوامع خود زندگی می‌کنند، در صورت امکان، به آموزش فرهنگ ویژه خود که به زبان خود آنان عرضه می‌شود، دسترسی داشته باشند.

ماده 15

- 1- مردمان بومی حق دارند از منزلت و گوناگونی فرهنگها، سنتها، تاریخها و آرمانهای خود که باید به گونه‌ای مناسب در آموزش و پرورش و اطلاعات همگانی جامعه منعکس شود، بهره‌مند شوند.
- 2- کشورها باید تدابیر موثر، با مشورت و همکاری مردمان بومی مربوطه، به عمل آورند تا با غرض‌ورزی مبارزه کرده و تبعیض را حذف کنند و مدارا و تحمل، تفاهم و برقراری روابط خوب بین مردمان بومی و تمامی بخش‌های دیگر جامعه را ترویج کنند.

ماده 16

- 1- مردمان بومی حق دارند رسانه‌های خود را به زبان‌های خود ایجاد کنند و بدون تبعیض به تمامی شکل‌های رسانه‌های غیربومی دسترسی داشته باشند.
- 2- کشورها باید تدابیر موثر به عمل آورند تا اطمینان حاصل کنند رسانه‌های متعلق به دولت بدرستی تنوع فرهنگی بومی را منعکس کنند. کشورها، بدون تاثیر بر تضمین آزادی کامل بیان، باید رسانه‌های با مالکیت خصوصی را تشویق کنند تنوع فرهنگی بومی را به قدر کافی منعکس کنند.

ماده 17

- 1- افراد و مردمان بومی حق دارند از همه حقوق تعیین شده براساس قانون کار محلی و بین‌المللی حاکم به طور کامل برخوردار شوند.
- 2- کشورها باید با مشورت و همکاری مردمان بومی تدابیری ویژه به کار برند تا از کودکان بومی در برابر بهره‌کشی اقتصادی و انجام هر کاری که احتمال دارد خطرناک باشد یا بر آموزش و پرورش کودکان تأثیر سوء بگذارد، یا برای بهداشت یا رشد و پیشرفت جسمی، فکری، معنوی، اخلاقی یا اجتماعی کودکان زیانبار باشد، محافظت به عمل آورند و در این کار آسیب‌پذیری ویژه آنان و اهمیت آموزش و پرورش برای توانمندسازی ایشان را در نظر بگیرند.
- 3- افراد بومی حق دارند در معرض هیچ‌گونه شرایط تبعیضی کار و ، از جمله ، در امر اشتغال یا دستمزد ، قرار نگیرند.

ماده 18

- 1- مردمان بومی حق دارند در تصمیم‌گیری در مسائلی که برحقوق آنان تاثیر می‌گذارد، از طریق نمایندگان منتخب خود مطابق با روش‌های خود، شرکت کنند و همچنین نهادهای تصمیم‌گیری بومی ویژه خود را حفظ کنند و توسعه دهند.

ماده 19

- 1- کشورها باید با حسن نیت با مردمان بومی مربوطه از طریق نهادهای نماینده خود آنان به منظور جلب رضایت آزادانه، قبلی و آگاهانه ایشان پیش از تصویب و اجرای تدابیر قانونی و اداری که ممکن است بر زندگی آنان تاثیر بگذارد مشورت و همکاری کنند.

ماده 20

- 1- مردمان بومی حق دارند نظامها یا نهادهای سیاسی، اقتصادی و اجتماعی خود را حفظ کنند و توسعه دهند، در برخورداری از ابزارها و روش‌های معاش و توسعه خود احساس امنیت کنند و آزادانه در همه فعالیت‌های اقتصادی سنتی و دیگر خود شرکت کنند.
- 2- مردمان بومی که از ابزارها و روش‌های معاش و توسعه خود محروم شده‌اند استحقاق برخورداری از غرامت عادلانه و منصفانه را دارند.

ماده 21

- 1- مردمان بومی بدون تبعیض حق دارند شرایط اقتصادی و اجتماعی آنان، شامل، از جمله، در زمینه‌های آموزش و پرورش، اشتغال، کارآموزی و آموزش حرفه‌ای، مسکن، دفع بهداشتی فضولات ، بهداشت و تامین اجتماعی بهبود یابد.
- 2- کشورها باید برای تضمین ادامه بهبود شرایط اقتصادی و اجتماعی مردمان بومی تدابیر موثر و ، هر جا مناسب باشد، تدابیر ویژه به عمل آورند. به تامین حقوق و نیازهای ویژه سالخوردگان، زنان، جوانان، کودکان و معلولان بومی باید توجه ویژه مبذول داشت.

ماده 22

- 1- در اجرای این اعلامیه باید به حقوق و نیازهای ویژه سالخوردگان، زنان، جوانان، کودکان و معلولان بومی توجه ویژه معطوف شود.
- 2- کشورها باید به اتفاق مردمان بومی برای تضمین این امر که زنان و کودکان بومی از حمایت و ضمانت‌های کامل در برابر همه شکل‌های خشونت و تبعیض برخوردار شوند، تدابیری به عمل آورند.

ماده 23

- 1- مردمان بومی حق دارند اولویت‌ها و برنامه‌ها برای اعمال حق توسعه خود را تعیین و گسترش دهند. مردمان بومی به ویژه حق دارند در تحقق و تعیین برنامه‌های مربوط به بهداشت، مسکن و سایر برنامه‌های اقتصادی و اجتماعی که بر زندگی آنان تاثیر می‌گذارد فعالانه شرکت کنند و تا حد امکان، چنین برنامه‌هایی را از طریق موسسات و نهادهای خود اداره و سرپرستی کنند.

ماده 24

- 1- مردمان بومی حق دارند از پزشکی سنتی خود برخوردار شوند و به روش‌های پزشکی خود، از جمله حفظ گیاهان، حیوانات و مواد معدنی حیاتی پزشکی خود ادامه دهند. افراد بومی نیز حق دسترسی بدون تبعیض به کلیه خدمات اجتماعی و بهداشتی را دارند.
- 2- افراد بومی در برخورداری از بالاترین ضوابط قابل حصول بهداشت جسمی و فکری از حق یکسان برخوردارند. کشورها باید به امید

دستیابی تدریجی به تحقق کامل این حق اقدامات لازم را انجام دهند.

ماده 25

مردمان بومی حق دارند رابطه معنوی متمایز خود را با زمین‌ها، سرزمین‌ها، آب‌ها و سواحل دریاها و سایر منابع که به طور سنتی در مالکیت آنان بوده یا به عبارت دیگر تصرف شده و مورد استفاده قرار گرفته حفظ و تقویت کنند و به مسئولیت‌های خود در این زمینه نسبت به نسل‌های آینده عمل کنند.

ماده 26

- 1- مردمان بومی نسبت به زمین‌ها، سرزمین‌ها و منابعی که به طور سنتی در مالکیت آنان بوده، تصرف کرده یا به گونه دیگر از آنها استفاده کرده یا به دست آورده‌اند، حق دارند.
- 2- مردمان بومی حق تملک، استفاده، بهره‌برداری و کنترل زمین‌ها، سرزمین‌ها و منابعی را دارند که به دلیل مالکیت سنتی یا سایر شیوه‌های تصرف یا کاربرد سنتی در اختیار دارند و یا به گونه‌ای دیگر به دست آورده‌اند.
- 3- کشورها باید این زمین‌ها، سرزمین‌ها و منابع را از نظر حقوقی شناسایی و محافظت کنند. این گونه شناسایی باید با احترام لازم به عادات، سنت‌ها و نظام‌های مردمان بومی مربوطه در زمینه تصرف سنتی زمین، انجام شود.

ماده 27

کشورها باید با همکاری مردمان بومی مربوطه فرآیندی عادلانه، مستقل، بی‌طرفانه، باز و شفاف تدوین و اجرا کنند که در آن قوانین، سنت‌ها، عادات و رسوم و نظام‌های سنتی مردمان بومی در زمینه تصرف زمین به گونه‌ای مقتضی به رسمیت شناخته شده، حقوق مردمان بومی در رابطه با زمین‌ها، سرزمین‌ها و منابع آنان، از جمله آنهایی که از قدیم در مالکیت آنان بوده یا به گونه‌ای دیگر تصرف شده یا مورد استفاده قرار گرفته، به رسمیت شناخته و داوری شود. مردمان بومی باید حق مشارکت در این فرآیند را داشته باشند.

ماده 28

- 1- مردمان بومی حق اصلاح بی‌عدالتی‌ها را دارند و وسایلی که می‌تواند شامل جبران مافات یا، وقتی این کار ممکن نباشد، گرفتن غرامت عادلانه، منصفانه و معقول، برای زمین‌ها، سرزمین‌ها و منابعی باشد که آنان از قدیم مالک آنها بوده‌اند یا به گونه‌ای دیگر تصرف یا از آنها استفاده کرده‌اند، و دیگران آنها را بدون رضایت آزادانه، قبلی و آگاهانه آنان ضبط کرده، گرفته، اشغال کرده، استفاده کرده یا به آنها خسارت وارد کرده‌اند.
- 2- غرامت باید به شکل زمین‌ها، سرزمین‌ها و منابع و از نظر کمیت، اندازه و موقعیت حقوقی برابر با آنها باشد یا غرامت پولی یا سایر غرامت‌های مناسب داده شود، مگر این که مردمان مربوطه آزادانه در مورد آن به شکلی دیگر توافق کنند.

ماده 29

- 1- مردمان بومی حق دارند از محیط‌زیست و ظرفیت و توانایی حاصلخیزی زمین‌ها، سرزمین‌ها و منابع خود حفاظت و مراقبت به عمل آورند. کشورها باید بدون تبعیض به منظور این گونه حفاظت و مراقبت برنامه‌های کمکی برای مردمان بومی ایجاد و اجرا کنند.
- 2- کشورها باید برای تضمین این که بدون رضایت آزادانه، قبلی و آگاهانه مردمان بومی هیچ ماده خطرناکی در زمین‌ها یا سرزمین‌های آنان انبار یا منتقل و معدوم نشود، تدابیر موثر به عمل آورند.
- 3- کشورها همچنین در صورت لزوم باید تدابیر موثر به عمل آورند تا تضمین کنند این برنامه‌ها برای نظارت، حفاظت و اعاده سلامت و بهداشت مردمان بومی، آن گونه که به وسیله مردمان تحت تأثیر چنین موادی ایجاد و اجرا می‌شود، به درستی به اجرا در آید.

ماده 30

- 1- فعالیت‌های نظامی نباید در زمین‌ها یا سرزمین‌های مردمان بومی انجام شود مگر این که منافع عمومی مربوطه آن را توجیه کند یا در غیر اینصورت بومیان مربوطه آزادانه با آن موافقت کرده یا درخواست کرده باشند.
- 2- کشورها باید پیش از استفاده از زمین‌ها یا سرزمین‌های مردمان بومی برای فعالیت‌های نظامی از طریق تشریفات مناسب و به ویژه از طریق نهادهای نماینده و منتخب آنان به نحوی موثر با مردمان بومی مربوطه مشورت کنند.

ماده 31

- 1- مردمان بومی حق دارند میراث فرهنگی، دانش سنتی و نمادهای فرهنگی سنتی، و همچنین تجلیات علوم، فن‌آوری‌ها و فرهنگ‌های خود، از جمله منابع ژنتیک و انسانی، بذرها، داروها، دانش ویژگی‌های جانوران و گیاهان، سنت‌های شفاهی، ادبیات، طرح‌ها، ورزش‌ها و بازی‌های سنتی و هنرهای نمایشی و بصری خود را حفظ، کنترل، محافظت کرده و توسعه دهند. آنان همچنین حق دارند مالکیت معنوی خود را بر این میراث‌های فرهنگی، دانش سنتی و تجلیات فرهنگی سنتی، حفظ، کنترل، محافظت کرده و توسعه دهند.
- 2- کشورها باید به اتفاق مردمان بومی برای به رسمیت شناختن و حمایت از اعمال این حقوق، تدابیر موثر به عمل آورند.

ماده 32

- 1- مردمان بومی حق دارند اولویت‌ها و برنامه‌هایی برای توسعه یا استفاده از زمین‌ها یا سرزمین‌ها و سایر منابع خود تعیین و ایجاد کنند.
- 2- کشورها باید با حسن نیت با مردمان بومی مربوطه از طریق نهادهای انتخابی خود آنان برای گرفتن رضایت آزادانه و آگاهانه آنان پیش از

تصویب هر طرحی که بر زمین‌ها یا سرزمین‌ها و سایر منابع آنان تأثیر می‌گذارد، به ویژه در ارتباط با توسعه، بهره‌برداری یا استفاده از منابع معدنی، آب و سایر منابع، مشورت و همکاری کنند.

3- کشورها باید ساز و کارهای موثر به منظور پرداخت خسارت عادلانه و منصفانه برای انجام هرگونه از این اقدامات تهیه کنند و برای کاهش تأثیر نامطلوب زیست‌محیطی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی یا معنوی تدابیر مناسب به عمل آورند.

ماده 33

1- مردمان بومی حق دارند هویت یا عضویت خود را مطابق با رسوم و سنت‌های خود تعیین کنند. این امر با حق مردمان بومی برای به دست آوردن تابعیت کشورهایایی که در آنها زندگی می‌کنند منافات ندارد.

2- مردمان بومی (بومیان) حق دارند ساختارهای موسسات و نهادهای خود را تعیین کرده و اعضای آنها را مطابق با روش‌ها و رسوم خود انتخاب کنند.

ماده 34

مردمان بومی حق دارند ساختارهای نهادی خود و رسوم، علائق و وابستگی‌های دینی، سنت‌ها، روش‌ها، تجربه‌ها و، در مواردی که وجود داشته باشد، نظام‌های قضایی یا گمرکی متمایز خود را مطابق با معیارها و ضوابط بین‌المللی حقوق بشر ترویج، ایجاد و حفظ کنند.

ماده 35

مردمان بومی حق دارند مسئولیت‌های افراد نسبت به جوامع خود را تعیین کنند.

ماده 36

1- مردمان بومی، به ویژه مردمانی که مرزهای ملی آنان را جدا کرده، حق دارند تماس‌ها، روابط و همکاری‌ها، از جمله فعالیت‌ها برای مقاصد معنوی، فرهنگی، سیاسی، اقتصادی و اجتماعی با مردمان بومی و سایر مردمان آن سوی مرزها حفظ و ایجاد کنند.

2- کشورها با مشورت و همکاری مردمان بومی برای تسهیل اعمال و تضمین اجرای این حق باید تدابیر موثر به عمل آورند.

ماده 37

1- مردمان بومی نسبت به، به رسمیت شناختن، نظارت و اجرای معاهدات، موافقت‌نامه‌ها و سایر ترتیبات سودمند که با دولت‌ها یا جانشینان آنها منعقد شده و وادار کردن کشورها به رعایت و احترام به چنین معاهدات، موافقت‌نامه‌ها و سایر ترتیبات سودمند حق دارند.

2- هیچ نکته‌ای در این اعلامیه را نمی‌توان به عنوان عامل تضعیف یا حذف حقوق افراد بومی تعبیر کرد که در معاهدات، موافقت‌نامه‌ها و سایر ترتیبات سودمند و سازنده ذکر شده است.

ماده 38

کشورها، با مشورت و همکاری مردمان بومی باید برای نیل به اهداف این اعلامیه تدابیر مقتضی، از جمله در زمینه قانونگذاری، به عمل آورند.

ماده 39

مردمان بومی حق دارند به یاری مالی و فنی از کشورها و از طریق همکاری بین‌المللی، برای برخورداری از حقوق ذکر شده در این اعلامیه دسترسی داشته باشند.

ماده 40

مردمان بومی حق دسترسی به داور و قضاوت سریع از طریق روند عادلانه و منصفانه برای حل مناقشات و مشاجرات با کشورها یا سایر طرفین، و همچنین به تدابیر و چاره‌های موثر برای همه موارد نقض حقوق فردی و دسته‌جمعی خود دارند. در چنین قضاوت‌هایی باید به رسوم، سنت‌ها، مقررات و نظام‌های حقوق بومیان مربوطه و حقوق بشر بین‌الملل توجه بایسته معطوف شود.

ماده 41

نهادهای و کارگزاری‌های تخصصی نظام ملل متحد و سایر سازمان‌های بین‌دولتی باید به تحقق کامل مفاد این اعلامیه از طریق بسیج، از جمله، همکاری مالی و یاری و مساعدت فنی کمک کنند. راه‌ها و ابزار تضمین مشارکت مردمان بومی در مسائلی که بر زندگی آنان تأثیر می‌گذارد باید تعیین شود.

ماده 42

سازمان ملل، نهادهای آن، از جمله مجمع دائمی مربوط به مسائل بومیان، و کارگزاری‌های تخصصی، از جمله کارگزاری‌های در سطح کشوری، و کشورها باید احترام به مفاد این اعلامیه و اجرای کامل آن را تشویق و موثر بودن آن را پیگیری کنند.

ماده 43

حقوق به رسمیت شناخته شده در این اعلامیه حداقل معیارها و ضوابط برای بقا، منزلت و رفاه مردمان بومی (بومیان) جهان را تشکیل می‌دهد.

ماده 44

کلیه حقوق و آزادی‌های به رسمیت شناخته شده در این اعلامیه به طور یکسان در مورد افراد بومی مذکر و مونث تضمین شده است.

ماده 45

هیچ نکته‌ای در این اعلامیه را نمی‌توان به عنوان عامل کم‌کننده یا نابود کننده حقوقی تعبیر کرد که مردمان بومی اینک دارند یا ممکن است در آینده به دست آورند.

ماده 46

1- هیچ نکته‌ای در این اعلامیه را نمی‌توان به عنوان مجوز حقیقی برای یک کشور، مردم، گروه یا شخص برای مشارکت در فعالیتی، یا انجام اقدامی برخلاف منشور ملل متحد، یا مجوز یا مشوق اقدامی تعبیر کرد که مخل یا موجب تجزیه جزئی یا کلی تمامیت ارضی یا وحدت سیاسی کشورهای مستقل و دارای حاکمیت شود.

2- در اعمال حقوق اعلام شده در اعلامیه حاضر حقوق بشر و آزادی‌های بنیادی همگان باید محترم شمرده شود. اعمال حقوق تعیین شده در این اعلامیه فقط در معرض محدودیت‌هایی خواهد بود که به وسیله قانون و مطابق با تعهدات حقوق بشر بین‌الملل تعیین شده است. هر محدودیتی از این نوع باید غیرتبعیضی بوده و به شدت و منحصر به منظور تامین شناسایی و احترام لازم برای حقوق و آزادی‌های دیگران و برای تامین الزام‌آورترین نیازهای عادلانه جامعه مردم‌سالار ضروری باشد.

3- مفاد عرضه شده در این اعلامیه باید مطابق با اصول عدالت، مردم‌سالاری، احترام به حقوق بشر، برابری، عدم تبعیض، حکومت مطلوب و حسن نیت تعبیر شوند.